

Dramaturgi og filmiske virkemidler

Dramaturgi

En film kan fortælles lineært

Filmen har en begyndelse, en handling og en slutning (som dog godt kan pege videre fremad). Begyndelsen kaldes anslaget, og afslutningsscenen kaldes udtoningen.

Oftentimes bruges berettermodellen, den lille berettermodel, plotpointmodellen eller aktantmodellen til at få styr på filmens dramaturgi.

En anden model som er velegnet til at få styr på mange korte film, er kosmos-kaos-kosmosmodellen. Denne model kan bruges i de mindste klasser; tilsyneladende er der kosmos – alt er ren idyl, men hurtigt sker der noget; der bliver kaos, så er der en (eller en gang imellem flere) der agerer, de implicerede parter lærer noget, og der opstår derefter et nyt kosmos. Modellen peger videre, for alle ved, at der på sigt kommer et nyt kaos. I filmen vises dette ikke, men her kommer seerens fantasi, fornemmelse og erfaring i spil.

Flashback, flashforward og cirkulær fortælling

Når man bevæger sig fra filmens nutidsplan og tilbage i tiden, kaldes det et **flashback**. Når man bevæger sig fra filmens nutidsplan og frem i tiden, kaldes det et **flashforward**. Eksempelvis kan en film slutte i den scene som åbnede filmen.

I en film, der fortælles cirkulært, er rækkefølgen af de enkelte episoder ikke vigtig. Filmens historie fortælles derfor ikke fra start til slut i en kontinuerlig fremadskridende handling.

Komplekse film

I mere komplekse film som fx 'Pulp Fiction', '21 Grams' og 'Before the Rain' væves fortid, nutid og fremtid sammen igennem hele filmen.

Tema, præmis og budskab

Hvad er filmens **tema**, fx: sammenbragte børn, **præmis**, fx sammenbragte børn, der har svært ved at finde ud af det med hinanden eller børn, der mobber/bliver mobbet) og **budskab** (fx: voksne, der skal være opmærksomme på at hjælpe sammenbragte børn til at finde ud af det med hinanden, og børn, der skal være ordentlige ved hinanden).

Fortælleknep og andet der kan opbygge stemningen

Set up - Pay Off: der plantes information, som gør de efterfølgende scener troværdige.

Blanks: huller/viden, der holdes tilbage af fortælleren), som man med intuition, erfaring og viden prøver at fylde ud. Som seer kan man blive overrasket; **surprise** – der sker noget andet end det, man forventer!

Cues: stikord, der på baggrund af viden, erfaring og evne til at tolke, betyder, at man får en fornemmelse af, hvad der videre kan ske.

Varsel: bruges til at skabe stemning. Kan være **1: i billedsiden** (fx ravne, der svæver over et hus – de kan ikke høres, kun ses, **2: i både billed- og lydsiden** med synkron lyd (man ser en måge, den skriger) **3: kun som asynkron lyd** (fx dæk der hviner, ambulance med udrykning – uden at man ser dækket eller ambulancen)

Rekvisit: fx en drage, en ballon, et Anders And blad, en snorkel, en paraply. Rekvisitten optræder flere gange i en film og kan også have symbolsk betydning (i begyndelsen vil dragen ikke flyve, men til sidst, når hovedpersonens projekt lykkedes, flyver den).

Symbol: fx et hjerte, en kiste, en drage, en tiger, en nøgle, en ballon, et brev, der bliver revet i stykker osv.

Filmens virkemidler (udtrykket)

Billedkomposition

Frame: der er normalt 25 frames (enkeltbilleder) til et sekunds filmoptagelse (nogle lande bruger en anden standard, nemlig 30 frames i sekundet).

Billedbeskæring, den afstand som tilskueren oplever, at kameraet har til motivet: **supertotal, total, halvtotal, halv nær, nær, ultranær** (eller som det også kaldes: **close up**)

I den enkelte frame (som fryses på skærmen) kan der arbejdes med **forgrund, mellemgrund** og **baggrund**. Herved får billedet dybde, og opmærksomheden bliver skærpet (fx kan man ofte ved at se på baggrunden finde ud af mere om landskabet eller miljøet).

Det gyldne snit: en opdeling af billedet, hvor de forskellige elementer placeres harmonisk

Vandrette linjer: giver ro, stabilitet, orden.

Lodrette linjer: virkningen er magtfuld, monumental.

Diagonale linjer: kan understrege action, bevægelse, aggressivitet.

Kamera

Kamerasynsvinkel

Fugleperspektiv (motivet ses ovenfra og bliver småt og ubetydeligt), **normalperspektiv** (motivet er i samme højde som kameraet), **frøperspektiv** (motivet ses nedefra og synes stort).

Kameraobjektivvalg

Motivet kan filmes i **normal vinkel** (sådan som vi ser det), som **tele** (der er zoomet ind på motivet eller en vigtig del af det – dette kommer til at stå skarpt, mens alt andet bliver sløret) som **wide** eller vidvinkel (der er zoomet ud – virker nærmest som panorama og giver overblik). Dette kaldes også objektivvalg.

Fokus: at motivet er i fokus og skarpt. **Defokus:** at motivet er utydeligt. **Fokus/defokus:** skiftevis fokuseres og defokuseres der på forskellige motiver i billedet.

Kameraet som fortæller

Hvis motivet er filmet set ud fra en persons synsvinkel, kaldes det **subjektivt kamera** eller **point of view**. Hvis der filmes hen over en persons skulder og over på en anden person, kaldes det **over-a-shoulder-shot**. Hvis to personer ses i nær- eller halv nær kaldes det et **two-shot**.

Kamerabevægelser

Kameraet kan være **håndholdt**, stå på et **stativ**, være et **steady-cam** eller **fastspændt** (fx på en bil, helikopter, person osv.).

Kameraet kan **panorere** (drejes fra venstre til højre eller omvendt, horisontalt), **tilte** (dreje op og ned – vertikalt), **være skråt** (kan blandt en give en psykologisk afstand til motivet), **på hovedet** (alt er omvendt – denne virkning kan også opnås i redigeringen), **travelling** (følge et motiv i bevægelse vha. en dolly, skinner, en bil, en skrivebordsstol) eller gå op i **kran** (højt oppe fra).

Lys

Lys skaber stemning og handling. Der skelnes imellem følgende lyssætning:

Normalt: her bruges ikke spots (dogme)

High key: alt belyses vha. projektører og spots, for at kameraet kan bevæge sig frit.

Low key: lyssætning der er mørk i tonen, og som anvender skygger som virkemiddel.

Farver

Farvetonen i en film har stor indflydelse på seerens oplevelse. Blåt lys er koldt, rødt lys varmt. Der kan sættes filtre på kameraet, eller der kan lægges et filter ind i redigeringen.

I en film har vigtige rekvisitter ofte en meget klar farve (fx en blå ballon, en rødt kort, en rød cigaret-tænder, en rød rose). Goggl: "farvecirkel" og "farvelære + symbol" for at lære mere om sammenhængen mellem farverne og deres symbolske værdi.

Lyd

Lyden kan være synkron eller asynkron, se også kopiarket Lydside.

Synkron lyd: reallyd (billede og lyd følges ad), clean-sound (lyd eller studielyd 'der hører til' billedet og lægges ind i redigeringen), musik, der kommer ud af en radio i billedet (også selv om det er lagt på efterfølgende), effektlyd (reallyde der er forstærket).

Asynkron lyd: underlægningsmusik, effektlyd, som ikke hører til i billedet, men som forstærker stemningen (fx: ambulance med udrykning – uden at man ser ambulancen, mågeskrig, men ingen måger mm.) Voice Over, speak).

Ord i film

Voice Over: en fortæller eller en af personerne, der fortæller, forklarer eller fortolker.

Interviews: en medvirkende i filmen svarer på nogle spørgsmål, som er klippet ud, så man kun hører svarene.

Speak: Et båndet indlæg, som kommenterer filmen.

Redigering

En lang række indstillinger á 25 frames pr. sekund ligger til grund for redigeringen. Indstillingerne bliver beskåret, delt op osv. og klippes sammen til scener.

Sekvens: flere scener der til sammen giver en afsluttet handling.

Klippeteknikker

Kontinuitetsklipping: klipningen er lineær – er fremadskridende i tid. Overspring virker naturlige.

Eliptisk klipping: kontinuitetsklipping, men hvor handling foregår over længere tid, og dette vises fx vha. **fading** (billerne blænder over i hinanden).

Montageklipping: montageklippingen skaber sammenhæng og betydning, men ikke i tid.

Krydsklipping: her klippes der mellem to handlinger, som sker samtidig, og hvor de to handlinger mødes på et tidspunkt.

Parallelklipping: krydsklipping mellem handlingstråde, som finder sted samtidig, men ikke nødvendigvis mødes.

Match cut: når der er en eller anden overensstemmelse mellem de to klip. Det kan være i motivet eller i lyden.

Lydbro: hvor lyden til det nye klip begynder i det foregående klip.

Suspense: den enkelte scene spændes eller forlænges til det yderste. Seeren ved mere end filmens personer.

Slow motion: handlingen vises i langsom gengivelse.

Strobe: bevægelserne vises i ryk.

Frossent billede: kan bl.a. forekomme i slutningen af en film med åben slutning.

Fast motion: bevægelserne vises hurtigere end normalt.

Krydsklipning og parallelklipning: kan være både tidsforkortende og tidsforlængende.

Filmisk tid: er længere, kortere eller lig med faktisk tid.